

Amme H.

18 Temmuz 1992  
Dünya  
Dünya  
Dünya

Mensch, Welt, Staat im Islam. Hrsg. von Michael Fitzgerald (et al.). Graz, etc.: Verlag Styria, 1977. (Islam und westliche Welt, Band 2.)

İslam'da İnsan, Dünya, Devlet.

Dünya

Nûr-ul-Hakika, 117-121.

D. Baq. 4370

MADDE YATIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

16 OCAK 1999

700. Gâbî, Salim al-: An- Nazariya al-qur'aniya al-kauniya haula halq al-'alam / bi-qalam Salim al-Gâbî. - Tab'a 1. - Bairüt : Dâr al-Gil, 1995 = 1415 h. - 200 S. In arab. Schrift, arab.

35 A 21089

Dünya

131 AGUSTOS 1992

Zerikub, Ek, 10-13

131 AGUSTOS 1992

03793 CHALIAND, Gérard. *Revolution in the Third World; myths and prospects.* Hassocks: Harvester Press, 1977. (The Algerian experience and the illusions of Fanonism, pp. 69-74; Nasser's Egypt, pp. 104-109; Independent Algeria, pp. 109-111.)

Üçüncü Dünyada İktisat: milletler ve pötrandukiler.

ilim dalı: TSV  
madde: Dünya

A. Br. : c. , s. bk Yer  
B. L. : c. 11 , s. 3437-3438  
F. A. : c. , s.  
M. L. : c. 10 , s. 939-940  
T. A. : c. XIV , s. 171-172

31 EKİM 1991

TENKİT AÇISINDAN BAKILACAK

12 OCAK 1994

MADDE YATIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

HAS Kenan:

"İlahi Dinlerde Dünya'ya Bakış Açısı"

Danışman: Doç. Dr. Şaban Kuzgun

Erciyes Üniv. Makiyat. Fak.

4. Lisans ?

Tarihsiz ?

Bölüm ?

040667 DÜNYA

1271. 'Awad, Muhammad 'Abd-ar-Rahmân: Ad- Dunyâ sign al-mu'min wa-ğannat al-kâfir / ta'rif Muḥammad 'Abd-ar-Rahmân 'Awad. - [Al-Qâhira] : Dâr al-Kutub al-'Ilmiya, 1993. - 123 S. In arab. Schrift, arab. ISBN 977-5035-37-6 35 A 11747

MADDE YATIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

21 OCAK 1998

21 NISAN 1995

الهدى الى موضوعات نهج البلاغة ٢٤٢ - ٢٤٦

MADDE YATIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

244

Dünya  
ع, 1

131 AGUSTOS 1992

el-Cur'ani, Serhul-Merakib, c. 11, s. 271

01020 HUDDLESTON, John. *The earth is but one country.* London: Baha'i Publishing Trust, 1977.

- Ar2  
- Dünya

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN  
19 MAYIS 2008

9 MAYIS 2008

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

هجرتی، محمد حسن (۱۳۴۴-)

۱۲۵- دنیا از دیدگاه امام علی (ع)

تهران: آسمان آبی، چاپ اول / ۷۵۰۰ نسخه، ۵۶ ص،  
فارسی، رقعی (شمیز)، بها: ۲۵۰۰ ریال، منابع: ۵۵  
شابک: ۹۶۴-۶۰۴۲-۰۲-۱

کنگره: BP۲۸/۰۸/HT۳

دیوینی: ۲۹۷/۹۵۱۵  
کد پارسا: B۳۰۳۱۲

ارزش دنیا: امام علی (ع) - دیدگاهها - اخلاقی  
و تربیتی (شخصیت شناسی عمومی)

ترجمه و شرح گزیده‌ای از کلمات حضرت علی  
(ع) پیرامون دنیا و بیان دیدگاه اسلام نسبت به آن  
است. برخی عناوین مهم کتاب عبارت‌اند از: دنیا محل  
عبرت و آزمایش، دنیا و نعمت و نعمت، دنیا و علی بن  
ابی طالب (ع)، دنیا و دین، دنیا و دوستان خدا، دنیا و  
عجایب آن، دنیا و اندازه دنیاطلبی.

حمیدیه، بهزاد

۸۰۷۰- بررسی و نقد چهارچوب

مفهومی و نظری سکولاریسم، مقطع  
کارشناسی ارشد، دانشگاه: تهران، دانشکده الهیات،  
۲۱۶ ص، فارسی، منابع: ۲۱۱-۲۱۶، استاد راهنما: محمّد  
مجتهد شبستری؛ استاد مشاور: علی مهدی زاده.

کد پارسا: P۱۳۴۶۴  
سکولاریسم - نقد سکولاریسم

در پژوهش حاضر پیوند یا عدم پیوند دین با  
امور دنیا مورد تحقیق قرار گرفته است. نگارنده بر این  
باور است که قول به سکولاریسم، ارائه نوعی  
تعریف جدید از دین و محدوده آن است و در تضاد با  
دین نیست بلکه تنها حوزه دین را در امور دنیوی  
محدودتر کرده و آموز دنیوی را به عقل بشری سپرده  
است. وی با توجه به دو دیدگاه افراطی و تفریطی  
درباره نسبت دین و دنیا، رویکرد میانه‌ای اتخاذ کرده و  
معتقد است که با توجه به دیدگاه‌های متألهان اسلامی  
و مسیحی باید با برقراری تعامل میان علم مدرن و  
مذهب سنتی، راه سومی را برای رفع منازعات دین و  
دنیای مدرن اتخاذ کرد و دعوای تأثیر دین بر  
سیاست و بر عکس را پایان داد. او بر این باور است  
که سکولاریسم با رویکرد فعلی ارائه شده از آن، با  
نقد‌های جدی روبرو است که عمدتاً از ناحیه مدرنیته و  
سکولاریزاسیون به وجود می‌آید.

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

9 EKİM 2008

فتح الهی، علی

۱۱۳- نگاه عرفانی نهج البلاغه به دنیا، برگ

فرهنگه بیایی ۵ ص ۳۹-۵۶ فارسی، کتابنامه: ۵۵-۵۶

کد پارسا: A۲۷۲-۵

ارزش دنیا: نهج البلاغه - موضوع شناسی -

مباحث اعتقادی (حدیث)

دنیا را از دیدگاه آیات، روایات، سخنان امام  
علی (ع) و عرفا ارزیابی کرده است. عناوین عبارت‌اند  
از: دنیا در قرآن، روایات، اوصاف مذموم دنیا، رابطه  
انسان و جهان، بهره انسان از دنیا و چگونگی نگاه به

آن و تقابل دنیا و آخرت.

19 EKİM 2008

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

علی اکبریان، حسنعلی

۸۳۲۴- «دین و دنیا». دانشنامه

امام علی (ع)، جلد اول (شماره ۱۷۳)، ص ۴۰۵-۴۶۴،

کتابنامه: ۴۶۳-۴۶۴ و به صورت زیرنویس.

کد پارسا: G۲۵۹۹۶

دین و دنیا: اندیشه‌های اخلاقی و تربیتی امام  
علی (ع) (امام علی (ع))

پژوهشی درباره ارتباط دین و دنیا و نوع نگاه  
انسان‌ها به این دو مقوله است که با استناد به  
دیدگاه‌های امام علی (ع) نگاشته شده است. نویسنده  
بعد از اشاره به معانی دین و دنیا، به بحث ارتباط دین  
و دنیا و هدف اصلی دین می‌پردازد و اندیشه‌های امام

احمدی، فاطمه

۷۶۱۰- «دنیا و آخرت از دیدگاه

قرآن»، فصلنامه قرآنی نور، بیایی ۱۸، ص ۹۷-۱۰۴،

فارسی، کتابنامه: ۱۰۴

کد پارسا: A۹۰۰۰۶

دنیا و آخرت

Dunya  
- Ahiret

سپیری، فریدون

۸۳۹۵- خدا، جهان، انسان (گزیده

آیات موضوعی)، تهران: احسان، چاپ اول، ۱۳۸۲ /

۳۰۰۰ نسخه، ۳۹۸ ص، فارسی، وزینری (شمیز)، بها:

۲۵۰۰۰ ریال، منابع: ۳۹۶-۳۹۸.

شابک: ۹۶۴-۳۵۶-۱۷۳-۹

کنگره: BP۶۵/۳/SYKH۴

دیوینی: ۲۹۷/۱۵۹

کد پارسا: B۷۰۴۱۶

اسما و صفات خدا در قرآن؛ تفاسیر موضوعی  
(قرآن و علوم قرآنی)؛ انسان شناسی در قرآن؛ جهان از  
دیدگاه قرآن

به بررسی خدا، جهان، انسان از دیدگاه  
قرآن پرداخته است. نویسنده با محور قرار دادن سه  
موضوع فوق و با استناد به آیات الهی به تفسیر و  
انتیبات خداوند، جهان آفرینش و انسان و تمام مسائل  
اعتقادی مطرح در این زمینه می‌پردازد. وی همچنین  
صفات خداوند و چگونگی آفرینش جهان و مخلوقات  
را بیان می‌کند. سرفصل‌های کتاب عبارت‌اند از: مشیت  
ازلی الهی در آفرینش، محور بودن قرآن، جلوه‌های  
نور، تصاویر آیات در ارتباط با خود و اجتماع، و قرآن  
واژگان نیکو.

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 EYLUL 2008

MADDE YAYINLANDIRILAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

علی (ع) درباره این میانی را بررسی می‌کند تحلیل و  
بررسی دنیاداری دینی و غیر دینی و موارد و تفکیک  
آن دو از یکدیگر و بیان شاخصه‌های مهم آن دو از  
مباحث اصلی نویسنده است. بر اساس تحلیل نویسنده،  
دنیا و آخرت مقابل هم نیستند و مدح فقر نیز در  
سخنان آن حضرت، ستایش بردباری بر فقر غیر اختیاری  
است و در باب رفاه فردی و اجتماعی اگر الگوهای  
دینی رعایت شود هیچ گونه منعی وجود ندارد.

10 TEM 2008

DIA ism tarandı  
A-Şüca



# موسوعته رسائل ابن أبي الدنيا

تأليف

أبي بكر عبد الله بن محمد بن عبيد بن سفيان  
القرشي المعروف بابن أبي الدنيا

المتوفى سنة ٢٤٨ هـ  
رضي الله عنه

المجلد الثاني

وزم الدنيا

الغيبة والقيامة

إصلاح المال

قضاء الجوارح

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	124620-2
Tasnif No:	297.3 DÜN.M

مؤسسة الكتب الثقافية

مجموعة رسائل ابن أبي الدنيا

# كتاب وزم الدنيا

تأليف

أبي بكر عبد الله بن محمد بن عبيد بن سفيان  
القرشي المعروف بابن أبي الدنيا

المتوفى سنة ٢٤٨ هـ  
رضي الله عنه

دراسة وتحقيق

محمد عبد القادر أحمد عطا

مؤسسة الكتب الثقافية

Dünya

21 MART 1994

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وقال ابن القيم: "لما كان الكافر ليس في قلبه شيء من الإيمان والخير يغتذي به انصرفت قواه ونهيمته كلها على الغذاء الحيواني البهيمي، لما فقد الغذاء الروحي القلبي، فتوفرت أمعاؤه وقواه على هذا الغذاء، واستفرغت أمعاؤه هذا الغذاء، وامتلات به بحسب استعدادها وقبولها، كما امتلات به العروق والمعدة، وأما المؤمن فإنه إنما يأكل العلفه ليتقوى بها على ما أمر به، فهيمته وقواه مصروفة إلى أمور وراء الأكل، فإذا أكل ما يغذيه ويقيم صلبه استغنى قلبه ونفسه وروحه بالغذاء الإياني عن الاستكثار من الغذاء الحيواني، فاشتغل معاه الواحد بالغذاء، فأمسكه حتى أخذت منه الأعضاء والقوى مقدار الحاجة، فلم يحتاج إلى أن يملأ أمعائه كلها من الطعام، وهذا أمر معلوم بالتجربة، وإذا قويت مواد الإيمان ومعرفة الله وأسمائه وصفاته ومحبته والشوق إلى لقائه في القلب استغنى بها العبد عن كثير من الغذاء، ووجد لها قوة تزيد على قوة الغذاء الحيواني"<sup>(١)</sup>.

ومن خلال ما سبق يتبين أن ما يؤخذ من الحديث هو الحض على التقليل من الطعام، ومن ثم الحث على الزهد في الدنيا، والقناعة بما تيسر منها، وأن من شأن أهل الإيمان التقليل من الطعام والشراب، حذرًا من الإسراف المذموم، والتزامًا بما أخرج الترمذي وغيره من حديث مقدم بن معديكرب، قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: "ما ملأ آدمي وعاء شراً من بطن، بحسب ابن آدم أكلات يقمن صلبه، فإن كان لا محالة، فثلث

١. التبيان في أقسام القرآن، ابن القيم، تحقيق: طه يوسف شاهين، دار الطباعة المحمدية الأزهرية، القاهرة، ط ١، ١٣٨٨هـ/ ١٩٦٨م، (١/ ٢٣٦).

لطعامه، وثلث لشرابه، وثلث لِنَفْسِهِ"<sup>(٢)</sup>.  
وبهذا يسلم الحديث من الإشكال المشهور الذي أُورد عليه.

### الخلاصة:

- إن حديث "الكافر يأكل في سبعة أمعاء" حديث صحيح ورد في أصح كتب السنة، كما أنه لا يعارض الحال التي خلق عليها الإنسان.
- لقد اختلف العلماء في المراد من الحديث، فمنهم من فهمه على ظاهره، ومنهم من قال: إن ظاهر الحديث ليس هو المراد أصلاً.
- إن الحديث يحض المؤمن على قلة الأكل، وهي ممدوحة لدى العقلاء في الجاهلية والإسلام، ويذم كثرة الأكل ويعدها صفة من صفات الكافرين.

Dunya  
(040667)



03 Navis 2016

### الشبهة السابعة

MADE YAYIMLANDIĞI  
KİTAP GİLEN DOKÜMAN

### إنكار حديث "الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر" (\*)

#### مضمون الشبهة:

ينكر بعض المغرضين حديث: "الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر"، زاعمين أنه يعارض نصوص القرآن الكريم التي جاءت بشأن التمتع بما لا الدنيا، وذلك

٢. صحيح: أخرجه الترمذي في سننه (بشرح تحفة الأحوزي)، كتاب: الزهد، باب: ما جاء في كراهية كثرة الأكل، (٧/ ٤٣)، رقم (٢٤٨٦). وصححه الألباني في صحيح وضعيف سنن الترمذي برقم (٢٣٨٠).

(\*) تحرير العقل من النقل، سامر إسلامبولي، مرجع سابق.

42759

Tevrat, İncil ve Kur'an'ın dünyaya bakışı. HAS, Kenan. Doktora. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1995. 166 s.,  
122 ref.

Danışman: Prof. Dr. Şaban Kuzgun. Dili: Tr.

Sıra 040667

DE YAYIMLANDIKTAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

22 Haziran 2015

**040667**

**DÜNYA**

- 
- 1 MEHMET ALTUNTAŞ, Kur'an perspektifinden dünyanın değeri, Ankara Üniversitesi, Doktora, 2008

---

  - 2 SALİHA GÖRÜK BOTSALI, Türk İslam edebiyatında Dünya ve Ahiret, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

---

  - 3 HÜLYA KIR, İslam inançları açısından din-dünya ilişkisi, Marmara Üniversitesi, Doktora, 2004

Da'irah (327-332)

15 MAYIS 1981

كتاب

عبد الملك بن دينار

تأليف

أبي محمد عبد الله بن مسلم بن قتيبة الدينوري  
المتوفى سنة ٢٧٦ هـ

المجلد الثاني

كتاب الطبائع والأخلاق المذمومة - كتاب العلم والبيان - كتاب الزهد

دار الكتاب العربي  
بيروت - لبنان  
التاسعة

وتعشى الفساد من شيد \* جى الى الشيب التوام<sup>(١)</sup>  
نظمك الدر الى الدرزة \* في سلك النظام

وقال أبو العتاهية :

نعى لك ظل الشباب المشيب \* ونادتك باسم سواك الخطوب  
فكن مستعدا لداعى المنون \* فكل الذى هو آت قريب  
وقبلك داوى المريض الطيب \* فعاش المريض ومات الطيب  
يخاف على نفسه من يتوب \* فكيف ترى حال من لا يتوب

محمد بن سلام قال : سمعت يونس بن حبيب يقول : لا يامن من قطع  
في خمسة دراهم خير عضو منك أن يكون عقابه هكذا غدا .

الدنيا

حدثني أبو مسعود الدارمي قال حدثني جدى نوح بن أنس بن مالك قال :  
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « من أصبحت الدنيا همه وسدمه نزع الله  
الغنى من قلبه ، وصير الفقر بين عينيه ولم يأت من الدنيا إلا ما كتب له ، ومن  
أصبحت الآخرة همه وسدمه نزع الله الفقر من قلبه وصير الغنى بين عينيه وأنته  
الدنيا وهي راعمة » .

حدثني محمد بن داود قال حدثنا أبو الربيع عن حماد بن عمار عن علي بن زيد عن  
الحسن أن النبي صلى الله عليه وسلم قال للضحك بن سفيان : « ما طعامك » قال :  
الحم واللبن ، قال : « ثم يصير الى ما ذا » قال : « ثم يصير الى ما قد علمت ، قال :

(١) التوام : جمع توام ، واصله المولود مع غيره في بطن ، ويستمر التوام حتى ينفصل في هذا البيت .  
(٢) السدم : الهبة والبولوع بالشيء .

1364-1  
Tasnihi  
Al-Final

# الدستور القرآني والسنة النبوية في شؤون الحياة

تأليف  
محمد عزة دروزة  
Dunya (21-63)

## الجزء الأول

طبعة ثانية منقحة لكتاب ( الدستور القرآني لشؤون الحياة )  
مترجمة بالسنة النبوية ومضاف إليها بحوث وتمحيصات جديدة

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No :	1364-1
Tasnif No. :	257.21 DE.2.0

جميع الحقوق محفوظة  
١٩٦٦ - ١٣٨٦

طبع بمطبعة عيسى البابي الحلبي وشركاه

00 NISAN 1965

MADE IN TURKEY  
SONER GELİNEK

- ٢٠ -

## فصل تهيئدي

في

شرح نظرة القرآن إلى الحياة الدنيا

- ١ -

الصورة المشوهة عن تعاليم القرآن بالنسبة للحياة الدنيا

رأينا بدء الكتاب بهذا الفصل مفيداً ، بل ضرورياً ؛ حيث ندرس فيه ما ورد في القرآن من فصول عن الحياة الدنيا بوجه عام ومداهها وملهماتها . فإنه يوجد في أذهان جمهور المسلمين ، في مختلف أنحاء الأرض ، صورة مشوهة عن تعاليم القرآن إزاء الحياة الدنيا . جمالته يعتبرها من الوجهة النظرية والذهنية ، على الأقل ، حقيرة لا تستحق الاهتمام والاهتمام . ويفسر الآيات القرآنية في الاستخفاف بها تفسيراً من شأنه أن يجعله على نقض اليد منها . ولو كان هذا يؤدي بالجمهور إلى احتقار الحياة في سبيل أهداف عليا ، والدفاع عن عزته وكرامته وحريته وكيانه - لكان في ذلك استجابة إلى آيات عديدة تدعو إليه كما ترى في هذا المثال :

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّا قُلْنَا  
إِلَى الْأَرْضِ ، أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ ، فَمَا مَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا  
فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ » [ ٩ / التوبة / ٣٨ ]

أو لو كان يؤدي بالجمهور إلى عدم التكالب على أعراض الدنيا بصورة لا تتفق مع كرامة المسلم وعزته ، أو إلى الجنوح إلى المسالمة والمحبة والتسامح وبذل ما في اليد والجهد في سبيل الخير والبر والتعاون ، والتغلب على شح النفس والأنانية المفرطة ، وما إلى ذلك مما يمت إلى

ولقد اشتغلنا بمد طبع الكتاب طبعته الأولى في إتمام التفسير الكامل وتهيئته للطبع  
ويسر الله طبعه بمنوان ( التفسير الحديث ) في دار إحياء الكتب العربية العامرة دائماً إن  
شاء الله بخدمة كتاب الله وسنة رسوله . ثم اشتغلنا بتنقيح أجزاء هذا التفسير وأدخلنا  
عليه بحوثاً وتمحيصات ضافية جديدة بدأ لنا ضرورتها وفائدتها ، فبدأ لنا أن نقبس من هذه  
البحوث والتمحيصات ما يتناسب مع مواضيع الكتاب ، كما بدأ لنا أن نضيف ما رأينا  
إضافته مفيداً لأغراض الكتاب ومتساقفاً مع تطورات بلادنا وأمتنا فكان هذا وذلك  
مما ضاعف حجم الكتاب وجعلنا نقسمه إلى جزئين : تخصص الجزء الأول بالفصل التهيئدي  
وبالباقي الأول والجزء الثاني بالباقي الثاني والثالث مكررين دعاءنا الذي دعونا الله به في  
ختام مقدمتنا الأولى وسائلين الله عز وجل أن يتقبل عملنا خدمة خالصة لكتابه الكريم  
وسنة رسوله المصطفى وأن يكون في ما فعلنا السواء والصواب والنفعة . ومنه نستمد العون .

دمشق الشام في ١٤ رجب ١٣٨٦ و ٢٨ تشرين الأول ١٩٦٦



DÜNYA (30-32)

## المبشرون من الحديث

الموضوع ... والضعيف

والبديل الصحيح

Türkiye Diyanet Vakfı	
Kayın	35/2
Tasniif No.	297.33 CEB.M

الناشر  
مكتبة وهبة  
للشايخ الفقهية - مارشدية  
تلفونه ٩٢٧٤٧٠

- « لكل أمة فتنة وفتنة امتي المسال » .
- رواه علي بن قتيبة الرفاعي بإسناده عن أبي هريرة مرفوعا .
- وعلى ليس بالقوى ، وقال العقيلي : يحدث عن الثقات بلا أصل له ،
- ومن ذلك القبيل هذا الحديث ( لسان الميزان : ٦٨١/٤ ) .
- « احذروا الدنيا فانها أسحر من هاروت وماروت » .
- قال الألباني : لا أصل له ..
- « الدنيا ضرة الآخرة » .
- قال الألباني : لا أصل له - وأقول : بل له شاهد ، هو ما أخرجه
- أحمد ومسلم وابن حبان والحاكم وصحاحه عن أبي موسى : « من أحب
- دنياه أضر بآخريته ، ومن أحب آخريته أضر بدنياه ، فأثروا ما يبقى على
- ما يفنى » .
- وكذلك ما رواه أحمد وابن حبان والحاكم وصحاحه ، والبيهقي
- وابن مردويه عن أبي بن كعب : « بشر هذه الأمة بالسنة والرفعة والنصرة ،
- والتمكن في الأرض ما لم يطلبوا الدنيا بعمل الآخرة ، فمن عمل منهم
- عمل الآخرة للدنيا لم يكن له في الآخرة نصيب » . ( كشف الخفاء :
- ١٣١٠/١ ) .
- « أكثروا ذكر هازم اللذات » .
- رواه الترمذي وحسنه وابن ماجه والنسائي عن أبي هريرة مرفوعا .
- وابن حبان والحاكم وصحاحه ، وابن السكن وابن طاهر ، وأعله الدارقطني
- بالإرسال .
- « يدخل فقراء المسلمين الجنة قبل الأغنياء بأربعين خريفا » ..
- ضعيف .
- « الدنيا دار من لا دار له ، ولها يجمع من لا عقل له . الدنيا
- ملعون ، ملعون ما فيها إلا أمرا بمعروف أو نهيا عن منكر أو ذكر الله » .
- ضعيف بهذا اللفظ . وروى ابن ماجه مثله عن أبي هريرة بإسناد
- حسن مرفوع إلى رسول الله ﷺ : « الدنيا ملعونة ملعون ما فيها إلا ذكر
- الله ودعاءه ، والا عالما أو متعلما » .
- « الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت ، والعاجز من أتبع
- نفسه هواها وتمنى على الله الأمانى » .. ضعيف .
- « من قتل عصفورا عبثا جاء يوم القيامة يقول : يارب ، ان فلانا
- قتلني عبثا ولم يقتلني لمنفعة » .

## الدنيا والآخرة

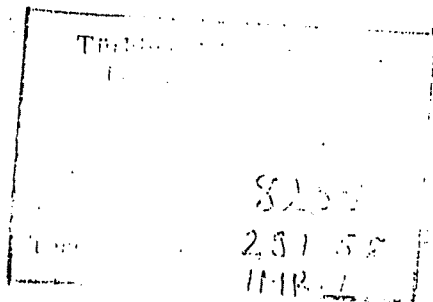
- « الليل والنهار مطيبتان فاركبوهما بلاغا إلى الآخرة » .
- رواه عبد الله بن محمد بن المغيرة الكوفي نزيل مصر ، بإسناده
- عن ابن عباس مرفوعا ، قال أبو حاتم : ليس بالقوى .
- وقال ابن يونس : منكر الحديث ، وقال ابن عدى : عامة ما يرويه
- لا يتابع عليه . ( لسان الميزان : ١٣٧٨/٣ ) .
- « حب الدنيا رأس كل خطيئة » .. ضعيف .
- « لا راحة للمؤمن دون لقاء الله عز وجل » .
- هو من كلام ابن مسعود ، ورواه أحمد في الزهد موقوفا عليه .
- ( ص ١٥٦ ) .
- « اصلحوا دنياكم واعملوا لآخرتكم كأنكم تموتون غدا » .
- رواه القضاعي ( ٦٠/٢ ) - وقال الألباني : ضعيف جدا ..
- « ليس بخيركم من ترك دنياه لأخراه ، ولا آخرته لدنياه حتى
- يصيب منهما جميعا . فان الدنيا بلاغ إلى الآخرة » .
- رواه الخطيب في كتاب « تلخيص المتشابه في الرسم » ، ورواه
- ابن عساکر . وهو حديث باطل ، وأفته يزيد بن زياد البصرى ، وهو
- الدمشقي ، وابن أبي زياد ، منكر الحديث . ومثله في البطلان :
- « خيركم من لم يترك آخرته لدنياه ، ولا دنياه لآخرته ، ولم يكن
- كلا على الناس » ..
- وهذه المجموعة من المرويات وان كانت لا يحل روايتها أحاديث
- لأنها لم تثبت . فهي معان جيدة ورد بها القرآن ، فهي مجرد حكم .
- « عمل لدنياك كأنك تعيش أبدا ، وعمل لآخرتك كأنك تموت
- غدا » .. لا أصل له .
- « الدنيا جيفة وطلابها كلاب » .
- قال الصغاني : موضوع - أقول : ولكن المعنى صحيح وقد روى معناه
- عن علي رضي الله عنه مرفوعا ( كشف الخفاء : ١ / ١٣١٣ ) .
- « حب الدنيا رأس كل خطيئة » .. ضعيف وقد سبق ذكره .

# IDEAL WOMAN

## IN ISLAM

Dunya (T.S.V) - 92-97

By  
MUHAMMAD IMRAN



ISLAMIC PUBLICATIONS LIMITED  
13-E, Shah Alam Market, LAHORE - PAKISTAN

92

Hazrat Umm Salmah related one day she was sitting with the Holy Prophet along with Hazrat Maimunah (Hazrat Aisha according to another version) when Hazrat Ibn Maktum, who was blind man called on the Holy Prophet. The Holy Prophet told them to observe *Purdah* from him. Hazrat Umm Salmah said: "Is he not a blind man? Neither will he see us, nor recognise us." The Holy Prophet said: "Are you also blind? Do you not see him?" (Tirmizi)

Indeed, all the disputes about the veil spring from hypocrisy. A person who is conversant with Qur'an, Hadith and Islamic history cannot dare deny the fact that *Shariah* enjoins on the woman to hide her face from the other people, and this has been the practice of the Muslim women even since the time of the Holy Prophet himself which was the time of highest moral purity and discipline. It is all the more needed now when the society is at the lowest ebb. Though the veil has not been described in shape in the Qur'an, it is Quranic in spirit. The Muslim women living at the time of the Holy Prophet to whom the Qur'an was revealed had made it a regular part of their dress outside the houses, and even at that time it was called *Niqab*, the veil. But people enamoured of Western concepts of 'progress' and 'civilisation' cannot sincerely follow a religion that prohibits its women from becoming society girls which inculcates *Hayâ* (modesty), chastity and which forbids the queen of the house to become the "Object of Beauty" for others outside the house. The things which are held as highly important and valuable in the West are indeed of little or no value in the eyes of Islam and vice versa:

"And (He commandeth you, saying): This is My straight path, so follow it. Follow not other ways, lest ye be parted from this way. This hath He ordained for you, that ye may ward off evil. (Al-Quran 6: 154)

**DO NOT GET ENGROSSED IN WORLDLY TRASH**

Umar bin al-Khattab narrated: The Messenger of Allah

93

was lying on the mat and there was nothing between him and that (mat), and under his head there was a pillow made of leather and it was stuffed with palm fibres and at his feet were lying a heap of sant tree (acacia nilociica, meant for dyeing) and near his head was hanging a hide. And I saw the marks of the mat on the side of Allah's messenger (may peace be upon him, and so I wept. He said: What makes you weep? I said: Messenger of Allah, the Khusrau and the Caesars (Persians and Romans) spend their lives in the midst of (luxuries), whereas you being Allah's Messenger (are leading your life in this poverty). Thereupon Allah's Messenger (may peace be upon him) said: Don't you like that they should have riches of their world, and you have the Hereafter. (Muslim)

In this context the Holy Qur'an says:

"Lo! Allah will cause those who believe and do good works to enter Gardens underneath which rivers flow: while those who disbelieve take their comfort in this life and eat even as the cattle eat, and the Fire is their habitation." (47: 12)

This does not however mean that a Muslim is destined to lead a life of want and poverty in this world and a non-Muslim a life of plenty and luxury. What it implies is that a Muslim should live up to the higher ideals—salvation in the Hereafter—and should not run after petty ends of the material world. A Muslim should always keep before him the lofty spiritual heights and should not allow himself to be entangled by the snares of the worldly life. It is quite natural to conceive that a person who has the goal of eternal salvation before him cannot attach any importance to material things. On the other hand, the person who looks upon the material comforts and worldly riches as the highest achievements of his life is spiritually impoverished and a great loser in the Hereafter.

The Qur'an aptly records the conversation between the dwellers of Paradise and the inhabitants of Hell where the latter narrate their shortcomings and misdeeds which drove them to the Hell-fire in these awe-inspiring words:

In Gardens they will ask one another concerning the

Dokuzuncu şekilde ise Saatin kaç olduğunu maymunlar belirtir. Ortasında sütun olan bir şamdan bulunur ve şamdanın alt kısmında bir doğan yer alır. Doğanın sırtı ve başı o yükseltiye dayalıdır. Doğanın sadece alt gası hareket eder. Doğanın sağ yanında ise bir tekne üzerinde sağ ayağının üstüne çökmüş bir adam, adamın avucunda küçük bir ok bulunur. Okun baş tarafında ise yuvarlak bir daire üzerinde bir maymun oturur. Maymun dizini sol eliyle göğsüne ilıstırmıstır. Maymunun yüzü sütuna doğrudur. Maymunun eli boşlukta ve baş parmağı yükseltinin üzerinde iki yüz on sekiz tane nokta bulunan işaretlere temas etmektedir. Her onbeş nokta arasında sırayla saatler yazılıdır.

İfade ettiğı anlama gelince; ilk akşam şamdan yak'ır, oturan adam da muntazam şekilde hareketlerle maymunu yukarıya doğru kaldırır. Ve maymunun parmağı saatleri gösterir. Ve her saat başı doğanın ağzından bir bilye önündeki tabağa düşer. Ve her saat başı maymun direk üzerindeki işaretler doğrultusunda yükselir.

Onuncu şekil ise yaklaşık olarak bunun aynısı olmakla beraber farkı şudur: Ortadaki yükseltide on dört kapı yer alır ve her kapının ikişer kanadı bulunur. Her saat başı doğanın ağzındaki bilye tabağa düşünce kapının kanatları açılır ve içinden istenilen şekilde yapılan bir adam çıkar ve saati gösterir.

Başka bir makalede geriye kalan şekiller üzerinde bilgi vermeye çalışacağız. Eserin bir kaç nüshasının batı kütüphanelerinde bulunması ve Ayasofya kitaplığındaki nüshalarından bir kısmının arasında resim ve şekil bulunan sayfaların koparılmış olması batı dünyasının bu eserle fazlasıyla ilgilendiğini gösterir. İbrahim Hakkı Konyalı'nın belirttiğine göre kitapta tanımlanan makinelerden bir kaç tanesi Alman proflarından Widemann tarafından yapılmış ve başarı ile çalıştırılmıştır. Ve bu makineler halen Almanyada Erlangen Üniversitesinde bulunmaktadır. (13)

Diyenel Dergisi, c. XIII / 5 (1974)

s. 275-288.

Dergi / Kitap  
Kütüphanede mevcuttur

- Ahiret  
- Dünya

## İSLÂM'DA

### DÜNYA - ÂHİRET DENGESİ

İsmail Lütfi ÇAKAN

— Amasya Merkez Vali —

**M**enşei İlâhî olsun, insanî olsun «din» diye bilinen hak ya da bâtil inanç sistemleri; mutlaka bir dünya-âhiret, hayat-memât görüşü getirmişlerdir. Her din kendisine inananları, getirdiğı bu görüşe bağlı kalmaya, dünya ve âhiretli öğrettiğı gibi anlamaya, hayatı tanıttığı biçimde yaşamaya çağırır.

İnançsız insan olamayacağı temel prensibi uyarınca, Hz. Âdemden bu yana, her insan kendi zamanındaki hayat görüntülerinden birini uygulamış öteki hayata öylece gitmiştir. Bundan sonra da bu, böyle olacaktır. Bu gerçek, doğum ve ölüm olayları kadar değişmez ve kal'ıdır.

İşte bu mutlak gerçeğı, dinler yelpazesi içinde son defa İslâmiyet değerlendirmiş, kendine has hayat görüşünü, dünya-âhiret anlayışını kesinlikle belirtmiştir. Müslümanları da kendi görüşünce yaşamakla görevlendirmiştir.

Ashında en mükemmel hayat görüşünün en mütekâmil dine ait olması akli ve mantıklı bir kuraldır. Ancak biz, peşin ve kesin belirttiğimiz bu akli zorunlulukla yetinmeyip delillerle bunu isbat etmeye çalışacağız.

Karşılaştırma imkânının doğması için-önce ve özetle-İslâm'dan önceki dinlerin görüşlerinin genel bir değerlendirmesini yapacak sonra da İslâm'ın görüşünü açıklayacağız.

#### 1 — İSLÂM DIŞI HAYAT GÖRÜŞLERİ

##### A — YAHUDİLİĞİN GÖRÜŞÜ:

Tek cümle ile ifadesi: «BENİM MEMLEKETİM, YALNIZ BU DÜNYADIR»

Bu görüş aynı zamanda Materyalizm'in de benimsediğı ve günümüzde hemen bütün dünyayı hakimiyet altına alan maddeci bir görüştür.

Hz. Musa'ya; « أَرَأَيْتَ إِذْ أُنزِلْنَا إِلَيْكَ Allahu ayan-beyan bize göster!» (1)

teklifinde bulunan İsrailoğulları, Yahudiler; tarihi maddeciğin ilk temellerini atmışlardır. Kur'an-ı Kerim ve Tevrat'ın bildirdiğine göre (2); Samiri adındaki dökümcü Yahudi Hz. Musa'nın emir almak üzere 40 günlüküne Tur Dağı'na çıkışını fırsat bilerek, öteki yahudilerden temin ettiği altınlardan, ses çıkaran bir buzağı heykeli yapmış; «İşte sizin de Musa'nın da tanrısı

(1) en-Nisa; 153.

(2) Blz. Tevrat, Çıkış, Bab; 32

21 AGUSTOS 1993

M. M. BRAYMANN "The Spiritual Background  
of Early Islam" Leiden-1972, s. 1-38.

Derg / Klap  
Kütüphane Mevcut

040667

CHAPTER ONE

THE SPIRITUAL BACKGROUND  
OF EARLY ISLAM AND THE HISTORY  
OF ITS PRINCIPAL CONCEPTS\*

In this study, I intend to treat of various concepts typical of early Arab life and connected with early Islamic doctrine. In order not to exceed the limits of a brief survey, I have been compelled to confine myself to certain basic notions, illustrative of the ideological and psychological background of primitive Islam.

A. "Murūwah and Dīn"

According to the accepted view, there exists a sharp contrast between the spiritual and ethical foundations of pre-Islamic Arab life and the religion founded by Muḥammad. It was Goldziher who, in his study "Muruwwa und Dīn" (*Muhammedanische Studien*, I, p. 1-39), placed this view, which had been current before, on a scientific basis.

Goldziher was undoubtedly correct in interpreting *murūwah* as "virtus"<sup>1</sup> (cf. below, p. 322), but the contrast he tries to establish between this concept and *dīn*, in the sense of "Islamic religion",<sup>2</sup>

\* Revised from the article published in Hebrew in *Tarbiz*, vol. 18 (1946/47), p. 65-88, and in English in *Le Muséon*, vol. 64 (1951), p. 317-356.

<sup>1</sup> This translation had already been given in De Goeje's *Glossary of Muslim* b. al-Walid's *Diwan*, p. LXVIII.—In this connection, I would mention an expression frequent in early poetry, but hitherto disregarded. The names of certain persons are frequently preceded by *al-mar'u*, as *al-mar'u Nūh* (*Aṣā Maymūn*, no. 79, v. 28), *al-mar'u Kisrā* (*Ṭabarī*, I, 5; 2434, 15), *al-mar'u Tubba'* (*Ḥamāsūt al-Buḥturī*, no. 1059, v. 4), also *al-mar'u 'Aḥmad* = *Muḥammad* (*Ibn Hišām*, p. 995, 10), etc.; cf. further Hebrew *hā'is Mōšē* "the man Moses". I have no doubt that *al-mar'u* is to be understood here in an emphatic sense: "one possessed of *murūwah*"; it must be assumed that the abstract noun *al-murūwah* is derived from *al-mar'u* in this specific application. The emphatic meaning of *al-mar'u* developed from the simple meaning in much the same way as *fatan* "hero, knight, fighter" (compare *futuwwah*) developed from the simple meaning "young man, *vir*".

<sup>2</sup> On the lines laid down by Goldziher, Tor Andrae (*Die Person Mohammeds in Lehre und Glaube seiner Gemeinde*, p. 210) speaks of a sharp contrast between the "Gesellschaftsethik des altarabischen Stammwesens" and the "individualistische Moral des neuen *dīn*". I question the particularly individualistic character of the concept *dīn* in early Islam, without being able to discuss details here; for the time being, see below, p. 34.

**MADDE YAYIMLANDIKTAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN**

**DÜNYA** (الدنيا)

\* إِنَّمَا أَخْتَىٰ عَلَيْكُمْ مِّن بَعْدِي  
مَا يَفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِّن بَرَكَاتٍ  
الْأَرْضِ -

بخ - ك ٥٦ ب ٣٧؛ ك ٥٨ ب ١؛  
ك ٦٤ ب ١٢ و ١٧ و ٢٧؛  
ك ٨١ ب ٧ ق ٥٢  
مس ك ١٢ ح ١٢١ - ١٢٢؛  
ك ٤٣ ح ٣٠ و ٣٩؛  
ك ٥٣ ح ٦ ق ٧

تر - ك ٣٤ ب ٢٦؛ ك ٣٥ ب ٢٨  
نس - ك ٢٣ ب ٨

حم - ثان ص ٥٣٩؛ ثالث ص ٧  
ق ١٩ و ٢١ و ٢٢ ق ٦١ و ٨٤  
و ٩١ و ١٦٥ و ١٦٧ ق ١٧١  
و ١٨٢ و ٢٢٤؛ رابع ص ١٣٧  
و ١٤٩ و ١٥٣ و ١٥٤ و ٣٢٧؛  
خامس ص ١٥٢ و ١٥٤  
و ١٧٨ و ٣٦٨

ط - ح ٢١٨٠  
\* الدُّنْيَا سَيِّئَةٌ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةٌ  
الْكَافِرِ -

مس - ك ٥٣ ح ١  
تر - ك ٣٤ ب ١٦  
مج - ك ٣٧ ب ٣ ق ٣

حم - ثان ص ١٩٧ و ٣٢٣ و ٣٨٩  
و ٤٨٥

\* هَوَانُ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ -

مس - ك ٥٣ ح ١٤ و ٢  
تر - ك ٣٤ ب ١٣ - ١٥

مج - ك ٣٧ ب ٣

مى - ك ٢٠ ب ٢٧ ق ٢  
عد - ج ١ ق ٢ ص ١٥٩

حم - أول ص ٣٢٩؛ ثان ص ٣٣٨؛

ثالث ص ٣٦٥ و ٥٢٢ ق ٤ رابع  
ص ٩٤ و ١٧٤ و ٢٢٩  
و ٢٣٠

\* مَن كَانَتِ الدُّنْيَا هَمَّهُ فَرَّقَ  
اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ -

تر - ك ٣٤ ب ١٨ - ٢٠  
مج - ك ٣٧ ب ٢

\* لَقَابُ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ مِّنَ الْجَنَّةِ  
خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا -

انظر: الجنة

\* كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ

بخ - ك ٨١ ب ٣  
تر - ك ٣٤ ب ٢٥

حم - ثان ص ٢٤ و ٤١ و ١٣٤

\* إِنَّمَا مَتْلَى وَمَتْلَى الدُّنْيَا كَرَاكِبٍ  
ظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ -

تر - ك ٣٤ ب ٤٤

حم - أول ص ٣٠١ و ٣٩١ و ٤٤١  
ط - ح ٢٧٧

WENSINCK AREN JEAN, MİFTAHU KÜNUZÜ's-SÜNNE.

Trc: ABDÜLBAKİ MUHAMMED. FUAD, BEYRUT 1983. ss . 196 DIA DM NO: 04160.

KISALTMALAR:

بخ = صحيح البخاري، مس = صحيح مسلم، يد = سنن أبي داود، تر = سنن الترمذي، نس = سنن النسائي، مج = سنن ابن ماجه، مى = سنن  
الدارمي، ما = موطأ مالك، ز = مسند زيد بن علي، عد = طبقات ابن سعد، حم = مسند احمد بن حنبل، ط = مسند الطيالسي، هش = سيرة ابن  
هشام، قد = مغازي الواقدي

جاهلیت در نهج البلاغه، نسرین اقدامی، ۵۹۹-۶۱۲؛  
دریچه‌ای به سیاست علی(ع)، آرش عباسی، ۶۱۳-۶۳۰؛  
سیاست و دین از دیدگاه امام علی(ع)، علی حقیقت  
دانا، ۶۳۱-۶۴۶

☐ **دین و دنیا؛ موضوعات اخلاقی نهج البلاغه**  
(نهج البلاغه)

📌 مجموعه مقالاتی است درباره دین و دنیا از  
نگاه امام علی(ع). مؤلفان خلیفات دینی و نوع  
نگرش امام علی(ع) به دنیا را با استفاده از سیره عملی  
و گفته‌های ایشان بررسی کرده‌اند. مقالات با روش  
توصیفی - تحلیلی و با استفاده از احادیث و روایات  
تاریخی نگارش یافته‌اند. مهم‌ترین مقالات عبارت  
است از: بررسی دنیازدگی در نهج البلاغه؛ رابطه دین و  
سیاست از نگاه امام علی(ع)؛ دین و اخلاق و جاهلیت  
در نهج البلاغه.

و ثوقی، فاطمه

☞ «رابطه دین و حکومت از منظر

علی(ع)». (شماره ۷۳۲۴)

دین و سیاست

وردی، علی

☞ مهزلة العقل البشري. (شماره ۵۹۲۲)

تواندیشی دینی

علی(ع)، محمد علی حیدر نیا، ۹۵-۱۰۲؛ رابطه دین و  
انسان از منظر مولای علی(ع)، مصومه عسگری، ۱۰۳-۱۱۴؛  
حوق و باطل از دیدگاه امام علی(ع)، رضا رستمی زاده،  
۱۳۵-۱۵۶؛ دین و سیاست از منظر امام علی(ع)،  
سیداصغر محمود آبادی، ۱۵۷-۱۷۰؛ سنت‌گرایی و  
نوگرایی در مرام مولا علی(ع)، محمد خاقانی، ۱۷۱-۱۸۰؛  
آرمان‌های دینی و دنیوی حکومت علوی، بهرام اخوان  
کاظمی، ۱۸۱-۱۸۸؛ مبانی مشترک دین و حکومت در  
اندیشه سیاسی امام علی(ع)، علی اکبر علیخانی،  
۱۸۸-۲۰۴؛ رابطه دنیا و آخرت از دیدگاه قرآن و  
نهج البلاغه، محمد جواد سعدی شاهرودی، ۲۰۵-۲۲۲؛  
رابطه دین و سیاست از منظر امام علی(ع)، احمد  
قلیان، ۲۲۳-۲۴۲؛ ماهیت دنیا؛ وابستگی و وارستگی از  
دیدگاه مولا علی(ع)، اکرم حسین زاده، ۲۴۳-۲۵۶؛  
جامعه از دیدگاه نهج البلاغه، اصغر نظامی هرنندی،  
۲۵۷-۲۶۶؛ دین و دنیا از دیدگاه حضرت علی(ع)،  
عیاسعلی اخوان ارمکی، ۲۶۷-۲۷۴؛ جایگاه همزیستی  
در آئین اسلام، محمد علی حججی، ۲۷۵-۲۸۶؛ رابطه  
دین و حکومت از منظر امام علی(ع)، فهیمه نصیری،  
۲۸۷-۳۰۰؛ رابطه دین و انسان از منظر امام علی(ع)  
(دین و انسان معاصر)، فهیمه غنی تژاد، ۳۰۱-۳۰۵؛  
برخی موانع و مقتضیات تربیتی از منظر امام علی(ع)،  
عرفان بخشی چهرمی، ۳۰۷-۳۲۴؛ دین و اخلاق از  
منظر امام علی(ع)؛ (اخلاق در نهج البلاغه)، محبوبه  
ساطع، ۳۲۵-۳۳۲؛ دنیا و آخرت از منظر امام علی(ع)،  
علی رضا هزاره، ۳۳۳-۳۳۸؛ ادب از دیدگاه امام  
علی(ع)، بابا همایونفر، ۳۳۹-۳۵۰؛ تحولات دین‌پژوهی  
در غرب: توحید و معرفت ناب در نهج البلاغه، محمد  
جواد حیدری کاشانی، ۳۵۱-۳۶۸؛ رابطه حکومت با  
دین و عدالت از منظر امام علی(ع)، جهانیش ثواب،  
۳۸۳-۴۰۲؛ دین و اخلاق از منظر علی(ع)؛ هدف نظام  
اخلاقی اسلام، مرتضی ثابت قدم، ۴۰۳-۴۱۰؛ دین از  
دیدگاه نهج البلاغه، زینب کر بلائی، ۴۱۱-۴۱۸؛  
حکومت عدالت‌خواهی امام علی(ع)، شهلا مهرباب پور،  
۴۱۹-۴۳۶؛ دخالت انسان در سرنوشت خود و نقش  
دین، علی‌الله پداشتی، ۴۳۷-۴۵۲؛ رابطه دین و  
سیاست از منظر امام علی(ع)، داود الهامی، ۴۵۳-۴۶۳؛  
عرفان و سیاست امام غلی(ع)، شهیده امیتی،  
۴۶۳-۴۸۶؛ «اصلاحات» در اندیشه امام علی(ع)، علی  
دژاکام، ۴۸۷-۵۰۲؛ رابطه دین و حکومت از منظر امام  
علی(ع)، فاطمه وثوقی، ۵۰۳-۵۱۰؛ دین و اخلاق از  
منظر امام علی(ع)، محمد جواد یهزادنیا، ۵۱۱-۵۱۸؛  
رابطه مردم و حکومت با تأکید بر اندیشه‌های امام  
علی(ع)، مهدی روانشاد نیا، ۵۱۹-۵۲۶؛ مولا علی(ع) و  
اعلامیه جهانی حقوق بشر، محمد تصرافقهانی،  
۵۲۷-۵۷۴؛ آسیب‌شناسی حکومت اسلامی از دیدگاه  
نهج البلاغه، علی دژاکام، ۵۷۵-۵۹۰؛ علی و دنیا، یا  
دنیا از منظر علی(ع)، سعید حاج هاشمی، ۵۹۱-۵۹۸؛

نویسندگان

☞ ۸۳۴+ مجموعه مقالات همایش

دین و دنیا از منظر امام علی(ع)، به  
کوشش دبیرخانه همایش دین و دنیا از منظر امام  
علی(ع)، اصقهان: علوم پزشکی اصفهان؛ فرهنگ  
مردم، چاپ اول، ۱۳۷۹ / ۱۰۰۰ نسخه، یج +۴۴۶ص،  
فارس، وزیری (شمیز)، بهاد: ۱۵۰۰۰ ریال.

شابک: ۹۶۴-۶۲۴۵-۳۸-۲

کنگره: BP۳۷/۳۵/H۷۳

دیوبی: ۲۹۷/۹۱

محل نگهداری: پایگاه اطلاع‌رسانی سراسری اسلامی (پارسا)  
کد پارسا: S۲۱۵۵۴

مقالات این مجموعه: امام علی(ع) مظهر دین و دنیا،  
جعفر شاه نظری؛ امام علی(ع) و سیاست، ناصر عرب  
مؤمنی، ۱-۱۶؛ گستره علم و علم‌گرایی در منظر مولا  
علی(ع)، سیدحمید رضا طالقانی، ۱۷-۳۲؛ رابطه جامعه  
با معرفت از منظر نهج البلاغه، حسن غفاری‌فر، ۳۹-۶۸؛  
بررسی دنیازدگی در نهج البلاغه، رضا نوروزی، ۶۹-۸۲؛  
رابطه دین و حقوق از منظر حضرت امام علی(ع)،  
یوسف صدیق، ۸۳-۹۴؛ بهداشت روانی از منظر امام

nouvelles sur l'implantation du soufisme dans des régions encore mal connues comme le Deccan et le Tamilnadu (Y. Kokan, p. 73-85; I.H. Siddiqi, p. 237-249) et le Cachemire (M.I. Khan, p. 86-97) où fleurit notamment la Nūrbaḥṣiyya (A.M. Mattoo, p. 98-113).

Les deux premiers volumes sont riches aussi en données sur les mouvements de réforme modernes. Notamment sur les « *Wahhābī*-s » indiens du XIX<sup>e</sup> s. (Qeyamuddin Ahmad, vol. 1, p. 64-85) et sur leurs émules du XX<sup>e</sup> s. notamment au Kerala (G. Koovackal, vol. 2, p. 64-89). D'importance majeure est l'étude de Ch. Troll sur la *Tablīḡt jamā'at*, mouvement missionnaire fondé en 1927 à Delhi par Muḥammad Ilyās (1885-1944); ce mouvement, qui s'est progressivement étendu hors de l'Inde après 1950, est devenu depuis 1970 l'organisation missionnaire musulmane la plus importante dans le monde. Partant d'une traduction commentée de cinq lettres du fondateur, Ch. Troll nous donne ce qui est à ce jour la meilleure étude sur l'esprit et les méthodes de ce mouvement (vol. 2, p. 138-176).

La théologie et la philosophie occupent la plus large place dans ces volumes. Il peut s'agir du *kalām* traditionnel comme l'étude sur la doctrine de la prophétie et du miracle dans la théologie de Šiblī Nu'mānī (1857-1914) par Ch. Troll (vol. 1, p. 86-115). Mais le plus souvent on débordé les cadres de pensée médiévaux pour arriver à des synthèses nouvelles. Le ton est donné par un article de Ch. Troll sur le sens du mot *dīn* (vol. 1, p. 178-197); il relate une controverse des années 1978-1979 entre d'une part les partisans d'Abū 'l-A'īlā Mawdūdī (1903-1979), fondateur de la *Jamā'at-i Islāmī*; et d'autre part Abū 'l-Ḥasan 'Alī Nadwī, actuel dirigeant de la *Nadwatul 'Ulumā'* et ses émules. Ces derniers reprochent aux premiers de mettre au premier plan les implications politiques de l'islam aux dépens de ses dimensions spirituelles. On est ici au cœur du débat contemporain : des penseurs comme Iqbāl (1876-1938) et Mawdūdī ont fait d'un ordre politique et social islamiques une partie intégrante de l'islam; et de la capture du pouvoir un objectif primordial; une telle conception est incluse dans l'idéologie officielle du Pakistan. Pour les musulmans qui ont choisi de rester en Inde, comme minorité religieuse, la capture du pouvoir n'est « ni faisable, ni désirable ». Ils sont forcés de repenser l'islam en mettant au second plan sa dimension politique et sociale pour insister sur ses aspects personnels dans les croyances, les rites, la morale et une spiritualité profondément imprégnée de soufisme. Ces penseurs indiens modernes sont rarement connus en Occident, sauf peut-être A.A.A. Fyze (*A modern approach to Islam*, Londres, 1963; et *Conférences sur l'islam*, Paris, CNRS, 1956). Deux d'entre eux nous sont présentés par Ch. Troll : Jamal Khwaja (vol. 1, 178-197) et surtout Syed Wahiduddin à qui le volume 3 est entièrement consacré.

Syed Wahiduddin (né en 1909) eut à ses débuts, à une génération d'intervalle, une carrière parallèle à celle d'Iqbāl : né dans une famille très marquée par le soufisme à Hyderabad, il fit des études de philosophie en Allemagne de 1933 à 1937. Mais le parallèle avec Iqbāl s'arrête ici; ce dernier construisit un système métaphysique et créa une idéologie politique qui est à l'origine du Pakistan; Syed Wahiduddin, simple professeur à l'Université Osmania de Hyderabad de 1937 à 1961, puis à l'Indian Institute of Islamic Studies de Delhi où il exerce encore, refusa de construire un système métaphysique et de bâtir une idéologie. Il se contente d'une « hermétique » (il emploie ce terme). Il reconnaît comme ses inspirateurs les grands soufis (comme Muḥammad al-Gazālī, Ḡalāl al-Dīn Rūmī et 'Abd al-Qādir al-Ġīlānī) qui lui ont enseigné le sens du mystère divin (*ḡayb*) plutôt que les théologiens. Cette expérience de base, il la formule

dans les termes de la philosophie existentielle allemande (il fut très lié à Rudolph Otto) à la lumière de laquelle il réinterprète les concepts-clés de l'exégèse et de la théologie classique. Il insiste cependant sur le sens du mystère et de la transcendance; il se garde bien de « démythologiser » complètement l'islam. Cette expérience de base (cet *urislam* comme il dit) est pour lui l'essentiel; elle se vit dans le rituel obligatoire, la méditation du Coran, l'imitation du Prophète, les exercices mystiques (*dīkr*) et la rigueur morale. La traduction de cet essentiel dans le concret doit tenir compte des temps et des lieux : il n'y a pas de formulation intellectuelle intangible, et l'édifice de la pensée médiévale est largement désuet; il n'y a pas de formulation juridique définitive et le droit musulman doit être adapté au contexte indien : enfin il n'est pas lié à un système politique; ses jugements sur les frères musulmans et sur l'expérience pakistanaise sont négatifs; en Inde il vaut mieux éviter les alignements politiques sur une base religieuse. Dans son introduction au vol. 3, Ch. Troll (p. 3-22) restitue les grandes lignes de cette pensée. Il publie ensuite 17 articles et 7 comptes rendus de Syed Wahiduddin; il donne enfin une bibliographie sélective de ses autres œuvres comprenant 2 livres (*Indisch-moslemisches Werterlebniss*, Leipzig, 1937; et *Religion at cross-roads*, Delhi, 1980) et 14 articles.

Cette collection nous donne donc une vue unique de ce qu'est l'islam indien, surtout dans ses aspects contemporains; l'éditeur a pris soin de ne pas faire double emploi avec les ouvrages existants. L'apparat critique soigné et les index très détaillés en font un instrument de travail commode. On ne peut plus désormais faire de recherche sur l'islam indien sans y avoir recours.

Marc GABORIEAU  
(C.N.R.S./E.H.E.S.S., Paris)

- Dönyei.

IBN ABĪ 'L-DUNYĀ, *Kitāb ḡamm al-dunyā*, édité par Ella Almagor. Jérusalem, Institute of Asian and African Studies / The Hebrew University of Jerusalem / The Max Schloessinger Memorial Series, 1984. 22 × 15 cm., 267 p. + XLII + XXXIX p.

L'édition de ce texte difficile, qui semble avoir posé de nombreux problèmes de déchiffrement, a été menée de main de maître par Madame Almagor. Le texte imprimé est basé sur trois manuscrits dont deux sont inédits, celui du Caire et celui d'Istanbul. L'aspect marquant est la rigueur : les variantes incluent non seulement les divergences entre les trois manuscrits, mais aussi les différences entre la source, l'œuvre d'Ibn Abī 'l-Dunyā, et les ouvrages plus tardifs qui l'ont citée. Les parallèles, assez riches, établissent le lien entre *ḡamm al-dunyā*, les ouvrages antérieurs d'une part tels *K. al-zuhd wa'l-raqā'iq* de 'Abdallāh b. al-Mubārak (m. 181/797) et *K. al-zuhd* attribué à 'Abdallāh b. Aḥmad b. Ḥanbal (m. 290/930), et, de l'autre, les ouvrages postérieurs tels *Ḥilyat al-awliyā'* d'Abū Nu'aym al-Iṣbahānī (m. 430/1038) et *Iḥyā' 'ulūm al-dīn* d'al-Gazālī (m. 505-1111); en d'autres termes, les parallèles nous donnent un aperçu sur l'évolution de la littérature de *zuhd*. Bref, l'éditrice a établi son texte selon les règles et les exigences de « l'Ecole de Jérusalem » dans l'édition, basées sur la rigueur, l'érudition et l'étendue de l'apparat scientifique.

05 ARALIK 1995

MADDE YATIRILAR BIKTAN  
SONRA EYLEN DOKÜMAN

William of Auvergne 938 (necessity of revelation), 1413 (esoteric theology – comparison with its source: Ibn Sīnā), 1678 (concept of happiness – Arabic roots), 1829 (~ and Ibn Sīnā: distinction between being and essence), 2239 (intellect), 6071 (Averroism), 6903 (immortality of the soul – Arabic sources), 7280 (soul), 8594 (impact of Ibn Sīnā, Metaphysics: “Ex Uno – Secundum Quod Unum – Non Nisi Unum”), 9014 (Latin Avicennism; Arabic sources)

William of Auxerre 9014 (Avicenna)

William of Conches 5509 (influenced by Abū Ma’shar and his Aristotelian natural philosophy)

William of Ockham 1570 (~ and *Liber de causis*, 1st proposition – interpretation), 2017 (echo of natural causality – critique by mutakallimūn), 2313 (double truth), 7181 (Averroism)

William of Sherwood 2281 (impact of Ibn Sīnā’s theory of predication of universals)

Wilton, Thomas 8013 (soul – intellect – Ibn Rushd)

Windelband, W. 4277 (anti-averroistic tendencies)

wisdom 1462 (concept of ~), 1498 (practical ~ – theoretical knowledge – Islamic philosophy), 1741 (~ – moral/ethics – Greek tradition – survey), 2762 (divine ~ and Mu’tazilite ethics), 3330 (“wisdom” and “oriental philosophy” – Ibn Sīnā), 3806 (wisdom literature – nature, scope), 5687 (~ and law: Fārābī, Maimonides, Plato), 7437 (wisdom sayings, Greek-Arabic – Ibn Dāwūd al-Isbahānī), 8050 (concept of ~ – Fārābī), 8634 (Greek – Islamic philosophy), 8888 (Iranian ~ – Ibn al-Muqaffā’); → *ḥikma*

Witelo 5256

withholding of knowledge 3804 (Ibn Sīnā – Greek and Arabic precedents)

*wizāra* – Māwardī’s concept 7432

Wolfson, H.A. 6433

woman 12 (Ikhwān al-Ṣafā’), 7591 (position of ~ in state – Ibn Rushd), 7950 (concept of ~ – Ibn Sīnā; woman – reason: Islamic and European philosophy), 9353 (concept of ~ – Islamic philosophy)

wonder – Ibn Sīnā 5017; → miracles; → *mu’djiza*

word of God – corporeality 4828

work → labour

world 1297 (plurality of w. s – Bīrūnī – Ibn Sīnā), 1782 (world cycles – Greek – Latin – Arabic sources), 5268 (world process – *dawr* – *kaor* – Abū Sulaymān al-Sidjīstānī), 6327 (w. and intellect in Ibn

Rushd – identity and difference), 7333 (illusoriness of the w. Sri Aurobindo – Muḥammad Iqbāl), 7044 (infinity of the w. – Seleucus), 8097 (world – man – God in Islamic thought); → Ibn Sīnā, *Risāla fī daḥ al-ghamm min al-mawt* and → al-Sakhāwī, *Irtiyāḥ* (w. is transient and domain of misfortune)

world – coming into being/creation – eternity 512 (eternity of the w.), 1439 (refutation of eternity – 13th century), 2177 (medieval discussions and Greek-Arabic sources), 2254, 7302, 7350 (post-Avicennan philosophy), 8097; **Abū Bakr al-Rāzī** 6365 (Galen – criticized by Abū Bakr al-Rāzī); **Abū I-Barakāt al-Baghdādī, al-Mu’tabar** 7092 (God’s decision and determination); **Averroism** → Ibn Rushd; **Baconthorpe** 2710 (eternity and creation of the w.); **Fārābī** 202 (coming into being of the w. – Mu’tazila and criticism by Fārābī, Ibn Sīnā and Ibn Rushd), 841, 5773 (world and eternity – Fārābī’s refutation); **Galen** 3284 (~, *On medical experience* – eternity of the w.), 6365 (Galen – criticized by Abū Bakr al-Rāzī); **Ghazzālī** 1526 (w. and eternity: Ghazzālī – Ibn Rushd), 4004 (w. – creation – eternity: Ibn Sīnā, Ghazzālī, Ibn Rushd – monograph, Arabic), 4252 (origin of the w.: Ghazzālī – Ibn Rushd), 4986 (w. and eternity – Ghazzālī’s criticism of the philosophers), 5970 (pre-eternity of the w. – Ibn Rushd versus Ghazzālī), 5984 (pre-eternity of the w. – argument from time – Ghazzālī, *Tahāfut al-falāsifa*), 7729 (w. – creation – eternity: Ghazzālī – ‘Alā’ al-Dīn al-Ṭūsī), 7785 (w. – eternity); **Giles of Rome** 6158/1; **Ibn Rushd** 202 (coming into being of the w. – Mu’tazila and criticism by Fārābī, Ibn Sīnā and Ibn Rushd), 1526 (w. and eternity: Ghazzālī – Ibn Rushd), 1768 (eternity of the w. – Latin Averroism), 2710 (eternity and creation of the w. – Baconthorpe, Averroist?), 2752 (w. and eternity: “antinomy” in Ibn Rushd, Maimonides, Thomas Aquinas), 4004 (w. – creation – eternity: Ibn Sīnā, Ghazzālī, Ibn Rushd – monograph, Arabic), 4252 (origin of the w.: Ghazzālī – Ibn Rushd), 4287 (~ interpreting Aristotle, *De caelo* – *Djāmi* = epitome), 5970 (pre-eternity of the w. – Ibn Rushd versus Ghazzālī); **Ibn Sīnā** 202 (coming into being of the w. – Mu’tazila and criticism by Fārābī, Ibn Sīnā and Ibn Rushd), 3170 (eternity of the w. – geology of an eternal world), 4004 (w. – creation – eternity: Ibn Sīnā, Ghazzālī, Ibn Rushd – monograph, Arabic); **Kindī** 2127 (w. – God), 7785 (eternity of the w.); **Maimonides** 2752 (w. and eternity: “antinomy” in Ibn Rushd, Maimonides, Thomas Aquinas); **Mu’tazila** 202 (coming into being of the w. – Mu’tazila and